

Чекстере О.Ю.

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України
м.Київ, Україна

ВПЛИВ СІМ'Ї НА РОЗВИТОК ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ

Традиційно головним інститутом виховання і розвитку дитини є сім'я. Навички, вміння і ціннісні орієнтири, які дитина в дошкільні роки набуває в сім'ї, вона зберігає протягом усього подальшого життя. Саме сім'я грає у вихованні дитини основну, довгострокову і найважливішу роль. Дорослими створюється певна атмосфера взаємодії в сім'ї, де з перших днів життя дитини відбувається становлення її особистості. Унікальність дитячо-батьківської взаємодії обумовлена особливою значущістю рідних людей в житті дитини-дошкільника. Діти активно цікавляться системою сімейних стосунків, задають питання про відносини в родині, роблять висновки, намагаються впливати на відносини батьків, часто відчуваючи провину за подружні проблеми останніх. Дослідники виділяють такий особистісний прояв дітей старшого дошкільного віку, як спрямованість на світ сім'ї, який розуміється як «зосередженість сприйняття, мислення, почуттів, емоцій, поведінки на світі сім'ї з метою його сприйняття, осмислення, прийняття і перетворення» [4; с. 39]. Від того, що відчуває дитина в сім'ї – прийняття і любов з боку батьків або тільки критику і відкидання, багато в чому залежить розвиток її позитивної мотивації до майбутнього навчання.

На жаль, практика показує, що багато батьків не знають емоційних потреб своїх дітей і не володіють необхідними навичками для ефективної взаємодії з дітьми на емоційному рівні. Спілкування в багатьох випадках зводиться тільки до турботи про фізичні потреби дитини і виконання режимних моментів.

В сучасних умовах, коли діти змушені все частіше перебувати вдома в період карантинних заходів, істотно зростає значення і вплив спільної діяльності батьків і дітей для подальшого успішного їх навчання в школі. Згідно дослідженням сучасних вчених (Н.Метенової, Л.Новікової, В.Караковської, М.Селіванової, О.Зверєвої, А.Ганічевої) фактором, що впливає на ефективність взаємодії між закладом освіти і сім'єю, є рівень педагогічної культури батьків. Важливим показником педагогічної культури батьків можна вважати ступінь усвідомлення цілей виховання, які збігаються з тим соціальним запитом, який пред'являє суспільство до особистості. В якості основних рис педагогічної культури виділяють педагогічний такт, вміння бути чуйним, справедливим і розумно вимогливим до дітей, спостережливим і здатним прогнозувати розвиток дитини. Підвищення педагогічної культури батьків – одна з найважливіших завдань ДНЗ, яка вирішується на основі довірливо-ділового спілкування вихователя з батьками [2].

Для того щоб вплив сім'ї на розвиток позитивної мотивації дошкільників до навчання був максимально позитивним, батькам необхідно знати основні умови оптимізації взаємодії з дитиною:

- Допитливі діти ростуть у допитливих батьків. Відкриваючи світ разом з дитиною, батьки не тільки стимулюють пізнавальну активність дитини, а й набувають авторитет і повагу на багато років.
- Розмовляючи з дитиною, пояснюючи їй устрій навколишнього світу і закономірності його існування, батьки вчать дитину міркувати вголос і обґрунтовувати свої судження.
- Ставлячи дитині старшого дошкільного віку якомога частіше питання: «Як ти думаєш?», батьки вчать її вибудовувати причинно-наслідкові зв'язки.
- Поважайте інтелектуальну працю дитини. Завжди уважно вислухайте її міркування і ніколи не іронізуйте над нею.
- По можливості, ходите з дитиною на концерти, в музеї, театри, зоопарк.
- Проводьте спільні спостереження і досліди в повсякденному житті за рослинами, тваринами і т. ін.

- Емоційно підтримуйте дослідницьку діяльність дитини. Заохочуйте її ініціативу і самостійність. Створюйте умови для реалізації її творчих задумів.
- Зробіть свої захоплення предметом спілкування з дитиною [3].

Самооцінка маленької дитини складається тільки зі слів та ставлення до неї близьких. Позитивне ставлення до себе – основа психологічного виживання, і дитина постійно шукає і навіть бореться за нього. Вона чекає від дорослих підтвердження того, що вона хороша, що її люблять, що вона може впоратися. Щоб не допускати глибокого розладу дитини з самою собою і навколишнім світом, потрібно постійно підтримувати її самооцінку. Ю. Б. Гіппенрейтер дає наступні рекомендації :

- Активно «слухати» її переживання і потреби.
- Безумовно приймати дитину.
- Проводити час разом (читати, грати, займатися).
- Не втручатися в заняття, з якими дитина справляється.
- Допомогати, коли просить.
- Підтримувати успіхи.
- Ділитися своїми почуттями (значить довіряти).
- Конструктивно вирішувати конфлікти.
- Використовувати в повсякденному спілкуванні привітні фрази. Наприклад: «Добре, що ти прийшов. Мені подобається, як ти ... Я за тобою скучила. Зараз (посидимо, поробимо ...) разом. Ти, звичайно, впораєшся. Як добре, що ти у нас є. Ти мій хороший...»
- Обіймати дитину якомога частіше [1].

Розвитку позитивної мотивації до майбутнього навчання сприяє і організація комфортного предметно-розвиваючого середовища вдома. Для створення оптимального розвивального простору необхідно підібрати різне обладнання (ігрове, навчальне, спортивне тощо), продумати його оптимальне розміщення та визначити кількість. Важливо пам'ятати, що розвивальний простір створюють не для зручності батьків, а для того, щоб дитина могла вільно, відповідно до своїх смаків і настрою, обирати той чи інший осередок.

Не треба піклуватися лише про кількісне наповнення кімнати ігровими атрибутами і при цьому забувати про те, що їх достатня кількість не завжди забезпечує повноцінний розвиток дитини.

Дуже важливо роз'яснити батькам роль власної участі у спільній з дитиною діяльності (особливо в тих випадках, коли в родині виховується тільки одна дитина); ця участь цінна не тільки для формування у дитини певних умінь або отримання такого продукту, який вона не може виготовити сама. Розподіляючи з дитиною дії, чергуючи їх, включаючи її на рівних в виконання посильних справ і завдань, батьки тим самим сприяють розвитку її особистісних якостей, мотиваційної сфери.

Необхідно постійно звертати увагу батьків на те, що, помічаючи навіть незначні досягнення дитини, підкреслюючи її причетність до загальних проблем і турбот сім'ї, батьки тим самим викликають позитивні емоції у дитини, зміцнюють її віру в свої сили, пробуджуючи соціально необхідні якості особистості.

Література :

1. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как? /Ю.Б. Гиппенрейтер. - М.: Астрель, 2007. - 240 с.
2. Зверева О.Л. Семейная педагогика и домашнее воспитание детей раннего и дошкольного возраста : учебник для академического бакалавриата / О. Л. Зверева, А. Н. Ганичева. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2016. — 231 с.
3. Муратова И.С. Основные направления инновационного проекта развития позитивной мотивации у дошкольников к обучению в школе // Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. - 2008. - № 11 (67). - с. 72-77.
4. Формирование направленности детей старшего дошкольного возраста на мир семьи: практико-ориентированная монография / О.В. Дыбина [и др.]; под ред. О.В. Дыбиной. – Тольятти: ТГУ, 2009. – 124 с.